

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการบริหารจัดการในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จากนั้นนำผลการศึกษามาสังเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน โดยกำหนดรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. พื้นที่และเป้าหมายในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายกเป็นพื้นที่ในการวิจัย ด้วยเหตุผลที่ว่าศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอบ้านนาเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2536 เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาดีเด่นในระดับประเทศ และได้รับการยอมรับเป็นแหล่งศึกษาดูงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปฏิบัติงานการศึกษาออกโรงเรียนของสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน มีบุคลากรในสังกัดจำนวน 22 คน เหมาะสมที่จะใช้เป็นพื้นที่ในการวิจัยเพราะเป็น ตัวแทนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนได้

ดังนั้น เป้าหมายในการวิจัยจึงเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอบ้านนาในช่วงที่ทำการวิจัยจำนวน 22 คน โดยแยกเป็นฝ่ายอำนวยการ 4 คน ฝ่ายปฏิบัติการ 18 คน และเป้าหมายที่เป็นเอกสารเพื่อการศึกษาข้อมูล ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอบ้านนาทั้งหมด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาระบบการบริหารจัดการในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อการสังเคราะห์ด้วยเหตุผลที่ว่า สถาบันดังกล่าวเป็นองค์กรที่สามารถพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้นแบบได้ เนื่องจากเคยได้รับรางวัลในระดับประเทศ มีเวลาพัฒนาองค์กรมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี และเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับทั้งในและต่างประเทศโดยมีเป้าหมายการวิจัยที่บุคลากรในสังกัดของสถาบัน จำนวน 112 คน และศึกษาเอกสารของสถาบัน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานทั้งหมดของหน่วยในการศึกษา รวมถึงบุคคลที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1) บุคลากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านนา จำนวน 22 คน และศึกษานิเทศก์สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งได้นิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ติดต่อกัน 3 ปีการศึกษา จำนวน 1 คน 2) บุคลากรของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 112 คน โดยมีผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางราชการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน นายอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ผู้บริหารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอบ้านนา เพื่อจัดการสนทนากลุ่ม (Group interview) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

3. ขั้นตอนการวิจัย

3.1 กำหนดกรอบความคิดการวิจัย จากการศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย สื่อกึ่งที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดเป็นกิจกรรมย่อย แสดงขั้นตอนการกำหนดกรอบความคิด ในการวิจัยดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงขั้นตอนการกำหนดกรอบความคิด กิจกรรมย่อย 3 ขั้นตอน

กิจกรรมย่อย	เครื่องมือ/วิธีการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ต้องการ	วัตถุประสงค์
1. การวิเคราะห์แนวคิด	- ผู้วิจัย	-	ความชัดเจนของ	เพื่อหาองค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้
	- ศึกษา	หนังสือ ตำรา	แนวคิดในการ	
	แยก	องค์	ตอบคำถามการวิจัย	
	ความรู้	จาก	-	
	เอกสาร และ	และ	ผลง	
ผลงานวิจัย		านวิจัย		
		-		
		เอก		
		สาร		
		วิชาการ		
		-		

		เอก		
		สารจาก		
		อินเทอร์เน็ต		
2. นุรณาการ	- ผู้วิจัย	-	กรอบความคิด	รายละเอียดระบบ
แนวคิด	- ศึกษา	เอก	การวิจัย	การบริหารจัดการ
	รวบรวมองค์	สารที่		ในการเป็นองค์กร
	ความรู้ที่ เกี่ยวว โขง	เกี่ยวข้อง เช่น		แห่งการเรียนรู้
	และสัมพันธ์กัน	สรุปเนื้อหา		
		วิชาการ		

ตาราง 1 (ต่อ)

กิจกรรมย่อย	เครื่องมือ/วิธีการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ต้องการ	วัตถุประสงค์
		- บุคคลที่ เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ ผู้พิเศษ ผู้รับบริการ		
3. กำหนดกรอบความคิด	- ผู้วิจัย - การออกแบบ	- รายล ะเอียดระบบ การบริหาร จัดการในการ เป็น องค์กร แห่งการเรียนรู้	แบบจำลองกรอบ ความคิดในการวิจัย	คำอธิบายแบบจำลอง กรอบความคิด ในการวิจัย

3.2 ศึกษากระบวนการบริหารจัดการในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านนา และสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยศึกษาจากเอกสาร การสังเกตบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน และการสัมภาษณ์บุคคลที่ให้ข้อมูลสำคัญ ตามกรอบความคิดในการวิจัย

3.3 สัมภาษณ์ผลการศึกษากระบวนการบริหารจัดการในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านนา และสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษานำผลการสัมภาษณ์จัดการสนทนากลุ่ม (Group interview) ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิทางราชการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน นายอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ผู้บริหารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอบ้านนา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ตนเองเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้แบบสังเกตในลักษณะแผนภูมิความคิด (Mind Mapping) เป็นเครื่องมือในการจดบันทึก และใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคลแบบไม่มีโครงสร้าง (ดังปรากฏในภาคผนวก)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บข้อมูลด้วยวิธีสังเกต และบันทึกข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – participant observation) ในพื้นที่สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและวิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ในพื้นที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านนาควบคู่ไปกับการซักถาม
2. เก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) สำหรับบุคคลที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)
3. เก็บข้อมูลด้วยการศึกษาและสรุปจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากบันทึกการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บันทึกการสัมภาษณ์กลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ บันทึกการสังเกตของผู้วิจัยและข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์เนื้อหาสรุปประเด็นสำคัญในส่วนต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำ ได้แก่ การเป็นผู้ออกแบบงาน การเป็นผู้สอนงาน การเป็นผู้ช่วยเหลือ
การเป็นผู้เรียนรู้

2. ความคิดเชิงระบบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ร่วมขององค์กร การวางแผนงาน การเรียนรู้ และการบริหารองค์กร

3. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ได้แก่ การเสวนา การอภิปราย การจัดการทีม การจัดงานเป็นโครงการและการเรียนรู้จากการทำงาน

4. คุณธรรมกัลยาณมิตร ได้แก่ มิเมตตา เป็นที่พึ่ง เป็นแบบอย่าง เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้รับฟัง เป็นผู้สอนเรื่องลึกซึ้งได้ และไม่ชักนำสู่ความเสื่อม โดยผู้วิจัยกำหนดแนวทางตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1.1 ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมด้วยวิธีต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาเอกสารการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้ให้ข้อมูลคือผู้ที่เกี่ยวข้องจากภายนอก (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ผู้บริหารสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ศึกษานิเทศก์สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

1.2 การตรวจสอบร่องรอยหลักฐาน (Audit trail) เป็นการตรวจสอบข้อมูลสรุปจากการรวบรวมข้อมูลในเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยทำการตรวจสอบจากหลักฐานเอกสารโดยตรง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์เป็น 3 ระยะ คือ

2.1 การวิเคราะห์เบื้องต้น โดยผู้วิจัยดำเนินการทันทีที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ละครั้ง เพื่อหาข้อผิดพลาด พิจารณาความเพียงพอของข้อมูล เพื่อป้องกันการหลงลืมประเด็นของผู้วิจัย

2.2 การวิเคราะห์อย่างละเอียด หลังการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนสิ้นสุด ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อเป็นข้อสรุปสำหรับเขียนรายงานการวิจัย และเป็นข้อมูลย้อนกลับต่อองค์กร

2.3 การวิเคราะห์เพื่อสรุปภาพรวม เมื่อการพัฒนาดำเนินการจนจบและเสร็จสิ้น ทุกขั้นตอนแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อประเมินผลจัดทำสรุปและอภิปรายผลการวิจัยทั้งหมด